מחזור ראש השנה ספרד — דיני תקיעת שופר

א. ברוב המקומות עושים הפסקה לפני התקיעות ורוב הקהל יוצא החוצה, לכן מעיקר הדין צריכין להחזיר את ספרי התורה לארון הקודש לפני ההפסקה, אך ברוב המקומות לא נוהגים כן, ולכן צריכים הם לפחות להזהר לכסות אותם על הבימה.

ב. אם פשטו את הטלית לזמן ההפסקה, אם עברו שעתיים צריך לברך מחדש כשחוזרים ולובשים אותה, ובפחות מזמן זה אין חוזרים ומברכים גם אם יצאו החוצה.

ג. לאחר ההפסקה יש ליטול ידים שנית בלי ברכה אם יצא החוצה, אבל אם נשאר בביהכ"נ ועסק בדברי קדושה אין צריך לחזור וליטול.

ד. אין לאכול ולשתות לפני התקיעות, אך מי שלבו חלש יעשה קידוש בצנעה ויאכל מעט מזונות עם כוס תה או קפה וכדומה. אם חל ר"ה בשבת מותר לעשות קידוש ולאכול מעט מזונות גם מי שלא צריך לכך ביותר, וכמו בכל שבת.

ה. לפי שהתקיעות מעוררות הרחמים ומעלות זכרונם של ישראל לפני אביהם שבשמים נהגו לעשות הכנה רבה ומעיינים בפירוש וכוונת התקיעות או בשאר ספרים קדושים המדברים מענין היום. ורצוי מאד שבכל מנין יאמר הרב או ת"ח יודע ספר דברי התעוררות מענין היום, אך לא יאריך בדברים.

ו. השופר צריך להיות שלם מבלי כל נקב ומבלי כל סדק, ואם היה בו נקב או סדק ואין לו שופר אחר יש לעשות שאלת חכם.

ז. היה קולו עב מאד או דק מאד הרי זה כשר.

ח. מותר לקחת שופר של חבירו בלי רשותו ולתקוע בו כל מאת הקולות, ואם יש חשש שהוא מקפיד הרי זה אסור.

ט. נוהגים שהבעל תקיעה אינו תוקע מעצמו אלא אחר מקריא לו סדר התקיעות בכדי שלא יטעה, ובמקום שיש רב הוא המקריא, אם אין שם רב יש לבחור בת"ח היודע את הדינים כדי שאם יטעה התוקע באיזה דבר יוכל להורות לו מה לעשות.

י. התוקע צריך להיות מומחה במלאכתו, בקי בדיני התקיעות וירא אלקים. רצוי שגם יהיה נשוי, ומעיקר הדין כשר כל אחד מגיל י"ג ויום אחד שיודעים בו שהביא שתי שערות או שרואים שיש לו חתימת זקן, ולכן אין להעמיד בעל תוקע למעלה מגיל י"ג שאין לו עדיין חתימת זקן לתקיעות דמיושב ודמעומד ביום הראשון, אך ביום השני מותר מגיל י"ג ולמעלה.

יא. התוקע והמקריא עולים על הבימה ושם תוקעים את כל התקיעות, גם התקיעות שתוקעין במוסף ואחר התפילה.

יב. נוהגים שהבעל תוקע לובש קיטל או בגד לבן גם במקום שאין כל הציבור לובשים ככה בר"ה.

יג. מניחים את השופר על הבימה מכוסה תחת מפה, והתוקע יחזיק בעת הברכות את השופר בידו הימנית תחת המפה, ואם יש לו כמה שופרות יניח את כולן תחת המפה כדי שהברכה תחול על כולן, אך לא יחזיק בידו רק את השופר שרוצה לתקוע בו כעת. ואם באמצע התקיעות הביאו לו שופר אחר, לא יחזור ויברך עליו אף שלא היה לפניו בשעת הברכה.

יד. כל אדם חייב בשמיעת קול שופר בראש השנה. אשה פטורה מעיקר הדין, אך כבר קבלו עליהן לקיים מצוה זו, ולכן אם אינה יכולה מאיזו סיבה לשמוע צריכה התרה.

טו. מחנכים את הקטנים במצוה זאת, אך אין להביא קטנים ביותר המפריעים בשעת התקיעות.

טז. זמן תקיעת שופר הוא לכתחילה מהנץ החמה עד שקיעת החמה, ובדיעבד וכן לעת הצורך אפשר לתקוע מעלות עמוד השחר. אם לא שמע עד שקיעת החמה, תוקע בלי ברכות בבין השמשות. אולם נהגו שלא להקדים את תקיעת השופר עד אחר קריאת התורה. והתוקע ליחיד לא יתקע לו לפני סיום ג' שעות, אם לא שאח"כ לא תהיה לו אפשרות לשמוע.

יז. התוקע מברך בקול רם לשמוע קול שופר ושהחיינו, ומכוין להוציא את כל הקהל וכולם צריכים לכוין לצאת בברכות ובתקיעות, וכן צריך גם התוקע לכוין להוציא את כולם בתקיעות.

יח. התוקע ברבים מכוין להוציא את כל מי שישמע ממנו, לכן גם העומד אחורי הדלת ומכוין לצאת יוצא, אך התוקע ליחיד ומכוין להוציאו אין העומד אחורי הדלת יוצא גם אם כיון לצאת, עד שתהיה דעת התוקע עליו בפירוש.

יט. אין למכוונים לצאת לענות "ברוך הוא וברוך שמו" רק "אמן", ואם ענו "ברוך הוא וברוך שמו" יצאו.

כ. התוקע בכמה מקומות ברבים חוזר ומברך בכל מקום שתוקע ברכת השופר ושהחיינו.

כא. התוקע ליחיד והתוקע יצא כבר, יברך השומע. ואם אינו יכול, יברך התוקע את הברכה וגם שהחיינו.

כב. התוקע לאשה והתוקע יצא כבר, תברך האשה. ואם אינה יכולה לברך יתקע בלא ברכות.

כג. מי שכבדו אזניו לשמוע את הברכות מהתוקע, יברך לעצמו בלחש בשעה שהתוקע מברך, ולא יענה אמן על ברכות התוקע.

כד. אם אין התוקע יכול לברך ולא המברך לתקוע, יכול אחד לברך ואחד לתקוע.

כה. אם המברך התחיל לתקוע ולא יכל להמשיך או שכלל לא יכל להתחיל לתקוע ובא אחר תחתיו, אינו צריך לברך מחדש. אם השני לא שמע את הברכות, הרי אם השני יצא כבר ממשיך לתקוע כנ"ל, ואם עדיין לא יצא, יברך לעצמו בלחש ויחזור לתקוע כל התקיעות.

כו. מי שאיחר לבוא לביהכ"נ וכבר בירכו את הברכות, אם עדיין לא התחילו לתקוע יברך לעצמו בלחש, ואם כבר התחילו לתקוע או שלא יספיק לברך, ימתין מלברך עד בין סדר לסדר.

כז. אם נכנס לאחר שכבר התחילו בסדר האחרון (תר"ת) וכמו כן אם לא היה נוכח לגמרי בתקיעות דמיושב, יברך לעצמו את הברכות בחזרת הש"ץ לפני תקיעות דמלכויות, ובמקום שתוקעים בתפילת לחש יברך לעצמו בתוך תפילת מוסף שלו לפני תקיעות דמלכויות, אך אסור לו לברך באמצע ברכה של תפילת מוסף, רק בין ברכה לברכה.

כח. מותר להוציא את השופר מרשות לרשות ביו"ט במקום שאין בו עירוב בכדי לתקוע, גם אם התקיעות הן רק תקיעות דמעומד דתפילת מוסף או עבור אשה.

כט. אחר שיצאו ידי חובת התקיעות אין לתקוע עוד בחינם או להתלמד ביום א' כדי לתקוע ביום ב', ואם חוששים שעדיין לא יצאו בשלימות לפי אחת משיטת הפוסקים, מותר.

ל. ר"ה שחל בשבת אין תוקעים בו בשופר, ודין טלטול השופר בשבת הוא כדין כלי שמלאכתו לאיסור הניטל רק לצורך גופו או מקומו, אך בר"ה ביום חול מותר לטלטל את השופר גם לאחר התקיעות לצורך כלשהו כדין כלי שמלאכתו להיתר, אך אסור להשתמש בו שום תשמיש אחר.

לא. טוב לתקוע בצד ימין של הפה ופי השופר למעלה, אך אם אי אפשר אין כל זה מעכב.

לב. אסור להפסיק בדיבור בין הברכות לתקיעות אלא לצורך התקיעות כשאי אפשר לו באופן אחר ואי אפשר ברמז. ואם הפסיק, בין התוקע ובין השומע, הרי אם זה מענין התקיעות גם אם לא היה זה לצורך כל כך אינו חוזר ומברך, ואם מענין אחר (גם אם היה מענין התפילות) חוזר ומברך

לג. בין התקיעות דמיושב ג"כ אסור להפסיק רק בדברים הכרחיים מעניני התקיעות כשאי אפשר ברמז, אך לא בעניני תפילות, ולפ"ז אין לומר את תפילות ה"יהי רצון" בין התקיעות, ויש שמתירים להפסיק בענינים השייכים לתפילות, ולכן אומרים את ה"יהי רצון".

לד. אם לאחר התקיעה הראשונה הפסיק בדברים אחרים, גם בעניני שיחה כלשהי, אינו חוזר ומברך.

לה. בין התקיעות דמיושב עד אחר התקיעות דמעומד אין לדבר כי אם לצורך התקיעות והתפילות אם אי אפשר ברמז, ואין לומר ולהתפלל אז אלא מה שייסדו לומר אז, ולכן לא יאמר אז תהלים או שאר דברי השלמה לתפילות וכיוצא, וכל שכן שאין ללמוד בפה חוץ מדיני תקיעות, אך מותר לברך ברכת אשר יצר אם יצא לצרכיו או ברכות הרעם והברק.

לו. תוקעים בין הכל מאה קולות אך התוקע ליחיד די שיתקע לו שלשים קולות של תקיעות דמיושב.